

Tola Mankiewiczówna

Data urodzenia: 7 maja 1900

Miejsce urodzenia: Bronowo

Data śmierci: 27 października 1985

Miejsce śmierci: Warszawa

Rodzice: Aleksandra z Mankiewiczów, Józef Oleksy

Profesja: śpiewaczka operowa i operetkowa, aktorka rewiowa i filmowa

Słowa kluczowe: Tola Mankiewiczówna; opera, kabaret i rewia, film dwudziestolecia międzywojennego, działalność artystyczna kobiet

Biogram¹

Tola Mankiewiczówna, właściwie Teodora Oleksa, należy do grona najwybitniejszych artystek, które aktywnie współtworzyły polską kulturę pierwszej połowy XX wieku. Jej działalność obejmowała klasyczną operę, lekką operetkę i rewią, a także rozwijające się kino dźwiękowe.

Urodziła się w 1900 roku w Bronowie (ówczesne województwo białostockie) w rodzinie chłopskiej. Dzięki finansowej pomocy wuja (brata matki), księdza Stanisława Mankiewicza, studiowała w Konserwatorium Muzycznym w Warszawie, pobierała prywatne lekcje śpiewu i gry scenicznej u Julii Mechówny, a następnie ukończyła studia wokalne w Mediolanie. W Operze Warszawskiej debiutowała 21 kwietnia 1922 roku rolą Aliny w „Gopłanie” Władysława Żeleńskiego. Debiut okazał się zapowiedzią późniejszych sukcesów. Z Operą Warszawską artystka związana była przez dziesięć lat (z przerwą na studia w Mediolanie). W jej repertuarze znajdowało się ponad dwadzieścia tytułów operowych, w których wykonywała partie sopranowe, m.in. w „Carmen” Georges’a Bizeta, „Verbum nobile” Stanisława Moniuszki czy „Fauście” Charles’a Gounoda. Po zamknięciu Opery Warszawskiej występowała w operetkach, a następnie, z wielkimi sukcesami, w czołowych warszawskich kabaretach i rewiach, m.in. w „Morskim Oku”, „Cyruliku Warszawskim”,

---

¹ Publikacja dofinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” nr projektu NPRH/F/SP/0086/2024/13, kwota dofinansowania 1 119 240 zł, całkowita wartość projektu 1 119 240 zł.

„Czarnym Kocie”, „Wielkiej Rewii”, „Cyganerii” i „Starej Bandzie”. Estrada przyniosła jej ogromną popularność. Występowała w wielu miastach Polski, a także w latach 1935 i 1938 w Berlinie i Hamburgu. Równolegle popularyzowała muzykę operetkową na antenie Polskiego Radia oraz nagrywała płyty z repertuarem operowym, operetkowym i piosenkarskim.

Nowym etapem kariery artystki był film. Do współpracy zaprosił ją reżyser Juliusz Gardan. Zadebiutowała główną rolą kobiecą w filmie „10% dla mnie”, którego premiera odbyła się 7 stycznia 1933 roku. Łącznie zagrała w sześciu filmach, były to komedie muzyczne. Największą sławę przyniósł jej film „Pani minister tańczy” (premiera 21 stycznia 1937 roku, reż. Juliusz Gardan), w którym wystąpiła w podwójnej roli: pani minister oraz jej siostry bliźniaczki, artystki kabaretowej. W 1939 roku amerykańska wytwórnia RKO Radio Pictures zaproponowała jej tournée po Stanach Zjednoczonych i główną rolę w przygotowywanym filmie z Janem Kiepurą. Realizację tych planów udaremnił wybuch II wojny światowej. Wiele filmowych piosenek w jej wykonaniu stało się wielkimi przebojami, m.in. „Odrobinę szczęścia w miłości”, „O czym marzy dziewczyna”, „Jesienne róże”, „Powróćmy jak za dawnych lat” czy „Taka noc i walc, i ty”.

Po II wojnie światowej Mankiewiczówna kontynuowała działalność estradową. Koncertowała w licznych miastach Polski, w Warszawie występowała w Klubie Satyryków „Kukułka”, a z Aleksandrem Żabczyńskim w rewii teatru „Roma”. W latach 1951–1956 była zatrudniona w warszawskim Teatrze Nowym. Władze PRL postrzegały ją jako symbol przedwojennej Polski i konsekwentnie ograniczały jej aktywność. Artystka koncertowała także za granicą: dwukrotnie dla Polonii w Londynie (1958 i 1961), a w 1971 roku w Paryżu.

W życiu prywatnym Mankiewiczówna od 1935 roku była żoną warszawskiego prawnika Jana Tadeusza Raabego (1896–1975). Nie miała dzieci. Piosenkarka wniosła trwały wkład w rozwój polskiej kultury. Niezrozumiałe i krzywdzące zapomnienie, które przez dziesięciolecia dotykało jej osobę i twórczość, nie zmienia faktu, że Tola Mankiewiczówna pozostaje jedną z ikon sceny dwudziestolecia międzywojennego.

Zmarła 27 października 1985 w Warszawie.

Bibliografia:

Archiwalia:

Archiwum Państwowe w Białymstoku, Oddział w Łomży: Kolekcja: znani z regionu łomżyńskiego. Akt urodzenia, chrztu Teodory Oleksy, sygn. 5/528/0/-/11.

Monitor Polski 1955, nr 101, poz. 1400, s. 1632.

M.s., *Tola Mankiewiczówna bawi się w yo-yo i chciałaby mieć dzieci*, „Kino” 13.11.1932, nr 46.

O kultowym programie „W starym kinie” Stanisław Janicki opowiada Andrzejowi Pacule dostęp: 10.10.2025,

<https://stare-kino.pl/o-kultowym-programie-w-starym-kinie-stanislaw-janicki-opowiada-andrzejowi-pacule/>

Osiecka A., *Dzienniki 1945-1950*, t.1, Warszawa: Prószyński Media, 2013.

Pobóg-Grabowska I., *Pięć nowych filmów polskich. „Śluby ułańskie”*, „Kino”, 6.01.1935, nr 1.

T.K.M., *„Pani minister tańczy”*, „Kino” 7.02.1937, nr 6.

Tola Mankiewiczówna odpowiada na 20 pytań, „Kino” 16.12.1934, nr 50.

Opracowania:

Janicki S., *W starym polskim kinie*, Warszawa, Krajowa Agencja Wydawnicza, 1985.

Kałużyński W., *Kino, teatr, kabaret w przedwojennej Polsce*, Warszawa, Dom Wydawniczy PWN, 2013.

Kałużyński Z., *Kino na nowy wiek*, Wrocław, Siedmioróg, 2001.

Sadowy W., *Ludzie teatru. Mijają lata, zostają wspomnienia*, Warszawa, Oficyna Wydawnicza Rytm, 2000.

Wolański R., *Tola Mankiewiczówna „Jak za dawnych lat”*, Poznań, Dom Wydawniczy REBIS Sp.z o.o., 2013.